

СТАНОВИЩЕ

от д-р Майя Димитрова Кузова, доцент в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘доцент’
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование **2. Хуманитарни науки**
професионално направление **2.1. Филология (Славянски езици – Съвременен руски език)**

В конкурса за ‘доцент’, обявен в Държавен вестник, бр. 98 от 19.11.2024 г. и на интернет-страницата на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) за нуждите на катедра Руска филология към Филологическия факултет, като кандидат участва гл. ас. д-р **Енчо Тилев Тилев** от катедрата по руска филология на ПУ.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-22-434/18.02.2025 г. на Ректора на ПУ съм определена за член на научното жури в така обявения конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ.

Гл. ас. д-р **Енчо Тилев Тилев** от ПУ е единственият кандидат, подал документи за участие в процедурата по конкурса. Представеният от него комплект материали на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ – налични са всички необходими и описани в **Молбата** документи с пълно текстово съдържание. Подлежащите на рецензиране научни трудове за участие в конкурса включват **хабилитационен труд и 11 статии**.

Енчо Тилев е възпитаник на ПУ – бакалавър (Руски език и немски език) (2011), магистър (Актуална българистика) (2012). В периода 2009-2010 е бил студент по програма „Еразъм“ в университета в Гент (Белгия), стипендиант на Немската служба за академичен обмен (DAAD) в университета в Бамберг (Германия), преминал е квалификационен курс в Държавния институт за руски език „А. С. Пушкин“ (Москва, Русия). Като докторант на ПУ през 2017 е защитил дисертация в областта на конкурса на тема „Категориални и некатегориални значения в руската морфология (в съпоставка с български)“. Владее на свободно или самостоятелно ниво руски, немски, английски и италиански език.

Има дългогодишен педагогически и научно-изследователски опит. Между 2012 и 2018 работи като хоноруван преподавател по руски език, от 2018 е асистент, а от 2020 – главен асистент в Катедрата по руски език към ФФ на ПУ.

Личните ми впечатления са също дългогодишни и отдавна проверени – д-р Тилев е бил мой (отличен) студент, свидетел съм на израстването му до обичан колега, на когото винаги може да се разчита. С удоволствие мога да отбележа неговото достойно място в катедрата, неговата академична организираност, изследователския му усет и хъс, чисто човешката добронамереност и почтеност.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Енчо Тилев е автор на задължителен лекционен курс „Морфология на съвременния руски език“ (за бакалаври задочна форма на обучение), на **избираем лекционен курс** „Обучението по руски език през призмата на функционално-комуникативната граматика“ (за

бакалаври редовна и задочна форма на обучение), на още **5 избираеми и факултативни лекционни курса** („Контрастивна лингвистика“, „Морфология на съвременния руски език“, „Теория и практика на дидактическите текстове по руски език“, „Актуални тенденции в морфологията на съвременния руски език“, „Граматика на руския разговорен език“) (за студенти от две магистърски програми). Води **семинарни занятия** по морфология на съвременния руски език, а също **занятия по различни аспекти от практическия езиков модул** (за бакалаври от шестте специалности с руски език, предлагани от ФФ на ПУ). Ангажиран е в практическото чуждоезиково обучение на студенти в МП „Езиково осигуряване и културни дейности в туризма“.

Много сериозно е участието на д-р Тилев в учебно-административната дейност на ФФ и университета – като член на акредитационни комисии, комисии по качеството и за вътрешен одит е участвал в процедурите по акредитация на всички специалности от двете професионални направления във ФФ (в образователна степен *бакалавър, магистър и доктор*). От 2019 е член на Департаментния съвет на Департамента по езикова и специализирана подготовка на чуждестранни студенти в ПУ. Администратор е на сайта на катедрата по руска филология, на годишника *Verba iuvenium* (издание на ФФ на ПУ), създател и модератор е на сайта на Дружеството на русистите в България, клон Пловдив. От 2019 е член на Организационния комитет на традиционните „Паисиеви четения“ на ФФ на ПУ. Членува в Съюза на учените в България - клон Пловдив, в Дружеството на русистите в България (от 2013; от 2021 е член на Управителния съвет; 2023-24 – заместник главен редактор на сп. „Българская русистика“).

Енчо Тилев е участник в работата на редица национални и международни научни форуми.

За процедурата е представил **13 публикации – 2 монографии** (на български език) (хабилитационен труд и книга по темата на докторската дисертация), **11 статии** (на български и на руски език) (**7** – в научната периодика и **4** – в сборници от научни форуми).

Хабилитационният труд (*Повърхнинният падеж в руския език: валентности и потенции*. Пловдив: Макрос, 2025, 288 с.) е значимо цялостно изследване на категорията **падеж** в диахрония и синхрония. Водещите схващания за падежа в руското и българското езикознание са изведени от древността до настоящия момент, до падежната система в руския език. Потърсени са актуалните потенции на падежните грамемите в съвременния руски език, колебанията и тенденциите в падежните употреби.

Композиционно монографията е съставена от предисловие, две части и заключение.

Предисловието стегнато поставя въпроса за традиционно проблемния характер на именната категория **падеж** – морфологичната категория, съществуваща и функционираща изцяло на синтактично ниво. Този факт предпоставя многозначността, омонимията, омоформията в морфологичната парадигматика на казуалните грамемите, възможната им немотивираност, проявите на амбивалентност, имплицитност. Обяснява показания в работата интерес към комплекса „форма – значение“ на грамемите, към външната и вътрешната валентност (на лексемите и грамемите), към лексикалната семантика, т.е. към функционалните и дори прагматични анализи на множеството зависимости от динамиката на синтагматиката.

Двете съставни части на книгата много удачно (добре обмислено и резултатно) се допълват, определяйки общия диахронно-синхронен облик на изследователския подход.

Първата част е посветена на падежа като обект на хронологична граматична дескрипция, проследява еволюцията на възгледите за падеж: в древността, в първите граматики на църковно-славянския език; в руската и българската лингвистика – съответно, от Ломоносовата „Российская грамматика“ до последната руска академична граматика и от Н. Рилски до най-новите граматики на съвременния български език.

Втората част започва с много „плътни“ теоретични бележки за падежа, по хода си разглежда падежната система като белег за езикова типология, въпроса за проблемния брой на грамемите. През диахронно-синхронни паралели е представена руската шестчленна падежна парадигма, грамемите, които я обслужват, повърхнинните падежи и актуалните тенденции в употребите им. Очевидно е, че формалната тафтология се компенсират от функционално преразпределяне и широко „натоварване“ на определни казуални грамеми. Интересни са коментирани разговорни факти, отново поставящи въпроси около изчезването / съживяването на вокатива – изводите тук са ясни: няма основания за появата и признаването на нова звателна грамема в руския език. Показателни са данните за конкуренция на някои (без)предложни употреби, оттам и констатациите или за значимост на промените, или за неясната им посока.

Заклучението оставя място за преспективи и при подходите, и при конкретните анализи на падежа. Обобщението потвърждава избора на гледната точка, акцентираща, без да пренебрегва семантиката, върху повърхнинното ниво, върху функционалността на казуалните грамеми.

Библиографията има самостоятелна ценност с богатия списък на използваната литература – в него са 288 заглавия от широкия обхват на темата.

За подготовката и написването на хабилитационния труд са положени видимо много усилия, обработен е огромен по обем нелек материал, анализирани са големи корпуси примери. Анализите са прецизни, представени са и статистически данни, а резултатите (със съотношенията на изследваните форми) са онагледени в диаграми, допълнително разграничаващи книжовна / разговорна и устна употреба.

Подлежащите на рецензиране 11 статии (с изключение на една) са от последните 5 години; две са одобрени за предстоящо публикуване. Материалите са ясно отграничени от представените в предишни процедури по академично израстване. Всичките засягат професионалното направление на конкурса. Очертаните изследователски сфери са лексикология, словообразуване, морфология (части на речта, категории, функционални характеристики). Поставени са важни проблеми и нерешени въпроси – фундаментални, общотеоретични (залогът като граматична абстракция, времето като абстракция и аспекти на темпоралността, категорията падеж), и частни (за поведението на специфични от съпоставителна гледна точка лексикални единици в български, руски и немски език). Анализите съчетават синхронен и диахронен поглед върху изследваното, концепциите са представени ясно, коментарните и изводни части са аргументирани и логични.

Приятно е общото впечатление от стила на д-р Тилев, от чистотата на разработване на идеите, плавното и естествено обобщение. Нееднократно съм цитирала д-р Тилев, включително и някои от представените тук негови работи.

Статиите са включени в референтния списък на НАЦИД, 2 са индексирани в Scopus, 1 – в Web of Science. В чужбина са публикувани 2 статии.

В приложен към документите списък са посочени **8 цитирания**: 3 – в монографии и колективни томове с научно рецензиране, 5 – в нереферирани списания с научно рецензиране. Справката съдържа пълни библиографски описания, а близостта в годините на цитираните и цитиращите публикации показва добрата „видимост“ на научната продукция на кандидата.

3. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към съдържанието на материалите. Декларираните за участие в конкурса позиции са стриктно подкрепени документално.

Адекватно е реферирано постигнатото, приносните моменти са открити обективно – напълно подкрепям формулирането им.

Историко-лингвистичната дескрипция с характер на цялостно хронологично описание на възгледите за падежа безспорно е ценна и успешно може да подплати съдържателно полезен спецкурс за филолози. Важно е да се посочи, че хабилитационният труд проследява не само диахронните системни изменения, но и зоните на нестабилност и напрежение, набелязващи потенциални развойни процеси. Тези „горещи“ части от изследването и резултатите от съпоставянето на конкретни езикови данни са чудесен материал за практическите модули на обучение, чиито акценти, разбира се, следват актуалните езикови състояния.

Научната продукция на кандидата е с безусловна автентичност, следи от плагиатство не се откриват.

Отново ми се иска да изразя уважението си към маниера на научно писане на Енчо Тилев – към точната мисъл, внимателно подбраните изразни средства, лоялното боравене с чужди мнения, прецизното цитиране.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, участващи в конкурса, категорично отговарят на всички законови изисквания. Научните трудове съдържат оригинални приноси, теоретичните разработки имат практическа стойност, част от тях са пряко ориентирани към учебната работа.

Имайки предвид качествата на научната продукция и високата научно-преподавателска квалификация на кандидата, намирам всички основания да дам **положителна оценка** и да **препоръчам** на Научното жури да изготви **доклад-предложение** до Факултетния съвет на Филологическия факултет на ПУ за **избор на гл. ас. д-р Енчо Тилев Тилев на академичната длъжност ‘доцент’ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“** по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици – Съвременен руски език).

12.03.2025 г.

Изготвил становището:

Доц. Д-р Майя Кузова